

Borg Nienoord

Jaarverslag 2023

Museum Nienoord, Borg en Rijtuigmuseum

Woord vooraf

Hierbij presenteren we u het jaarverslag 2023 van de Stichting Museum Nienoord, Borg en Rijtuigmuseum te Leek, gemeente Westerkwartier.

Dit doen we met gepaste trots op alle activiteiten van de staf en vrijwilligers voor én achter de schermen. Zij zijn het waar het museum op draait met voor het publiek minder zichtbare taken als collectieregistratie, -beheer, onderhoud, en de inrichting van exposities, en meer zichtbare taken als educatie, toezicht, rondleiden en ontvangst, beheer en organisatie, evenementen en alle andere zaken.

In het depotgebouw startten in- en externe professionals en vrijwilligers samen de uitvoering van het projectplan 'Museum Nienoord Vernieuwt!'. De Nationale Rijtuigcollectie staat hierin centraal. In het expositiepaviljoen trok de tentoonstelling 'Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden' een breed publiek uit het hele land. Hiermee kwamen de bezoekersaantallen terug op het niveau van voor de pandemie. De tentoonstelling 'Koetsen en Kastelen' werd vernieuwd met stukken uit de eigen collectie. De visuele rondleiding ondersteund door een gebarentolk bleef beschikbaar. De proeverijen tijdens de tentoonstelling rondom het kookboek van Occa Ripperda waren in 2022 zo succesvol, dat ze in 2023 opnieuw georganiseerd werden.

Deze activiteiten werden mede mogelijk dankzij structurele en incidentele subsidies. Hierdoor kon de professionele personele bezetting in stand blijven. Daarnaast was er ruimte om nieuwe plannen te maken die leiden tot een eigentijds museum.

Dit verslag illustreert de rijke variëteit aan activiteiten en initiatieven die op Museum Nienoord ondernomen zijn en een breed publiek trokken. Ik wens u veel leesplezier bij deze terugblik.

Namens het bestuur,

Mertijn Dijkstra, voorzitter

Inhoudsopgave

1	Publiek	6
2	Museum Nienoord Vernieuwt!	6
3	Tentoonstellingen en exposities	8
3.1	Nieuwe tentoonstellingen in 2023	8
	<i>Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden</i>	8
	<i>Kunst op Nienoord (20ste editie)</i>	9
	<i>Fiep op Wielen, Fiep Westendorp in het Nationaal Rijtuigmuseum</i>	9
3.2	In 2023 doorlopende tentoonstellingen	10
	Verborgene Verhalen	10
	Bitterzoet Erfgoed Museum	10
	Op Reis met Anton Pieck	10
	Koetsen en Kastelen, Rijtuigen en regenten onderweg in de turbulente 19de eeuw	11
4	Mediabeleid en marketing	12
	Sociale media	12
	Regionale radio en televisie	12
	Online educatie	12
	Landelijke televisie	12
	Dagbladen en tijdschriften	12
5	Educatie	13
	Familiezondagen	13
	De onderduikzolder	13
	Kinderhoek in Ter Maten Hal	13
	Kinderatelier	13
	Basisonderwijs	14
	Voortgezet onderwijs	14
	Begeleiding studenten	14
	Nieuwkomers	14
	Open Depotdag	15
6	Collectie	16
6.1	Collectieopbouw	16
6.2	Collectieregistratie	16
6.3	Collectieplan	16
6.4	Collectiemobiliteit, uitbreiding en schenkingen	16
6.5	Collectiebeheer en -onderhoud	17
	Collectiebeheer	17
	Onderhoud depotgebouw Jaap Stienstra Hallen	17
	Energiezuiniger verlichting	17
	Onderhoud apparatuur	17
	Veranderingen in klimaatbeheersing	17
	Duurzaamheid	18
	Onderhoud apparatuur	18

Huurders in de Jaap Stienstra Hallen	18
7 Bedrijfsvoering	19
7.1 Organisatie	19
Vrijwilligers	19
Vrijwilligersbeleid	19
Professionalisering	19
Taakgroep Museumwinkel	20
Taakgroep Onderhoud	20
Taakgroep Collectie	20
Taakgroep Gidsen en suppoosten	20
Taakgroep Educatie	20
7.2 Financiën	20
8 Samenwerken	22
8.1 Samenwerking overheden en lokale partners	22
Provincie Groningen	22
Gemeente Westerkwartier	22
Het Promotie Platform Leek (PPL)	22
De Ondernemersvereniging Westerkwartier	22
De Stichting Historische Kring Leek e.o. (SHKL)	22
Ambachtencentrum	23
Dagbesteding De Zijlen	23
Taalhuis	23
De Ridder van Nienoord	23
Samenwerking en uitvoering Ambitieplan Landgoed Nienoord	23
Grand Café Borg Nienoord	23
Familiepark Landgoed Nienoord	23
Koetshuizen in Nederland	24
De Leekster Lenteloop	24
8.2 Stichtingen Paard & Karos en Hippomobiel Erfgoed	25
8.3 Samenwerking met landelijke organisaties en collega-musea	25
Coöperatie Sterke Musea	25
Stichting De Koetsewagen	25
Koetsentochten	25
Publieksarrangementen met collega-musea	25
Compagnie tot Instandhouding van het Oude Gerij	26
Bijlagen	27
1 Het Museumcomplex	28
2 Visie en missie	29
3 Strategie, hoofdpunten van beleid en doelstellingen	30
4 Samenstelling staf en bestuur	31
5 Organogram Museum Nienoord en overlegstructuur	32
6 Relaties, netwerken en partners	35

<u>7</u>	<u>Overzicht schenkingen</u>	<u>36</u>
<u>8</u>	<u>Overzicht aankopen</u>	<u>37</u>
<u>9</u>	<u>Overzicht gegeven bruiklenen</u>	<u>38</u>
<u>10</u>	<u>Overzicht ontvangen bruiklenen</u>	<u>39</u>
<u>11</u>	<u>Belangrijkste uitingen</u>	<u>40</u>

1 Publiek

Het jaar 2023 was het eerste sinds 2020 zonder lockdowns. Alle geprogrammeerde tentoonstellingen, evenementen en ontvangsten konden doorgaan.

In 2023 ontving het museum 16.481 bezoekers. Dat het museum minder bezoekers telde dan in 2022 (18.617) is omdat er in 2022 meer 'gratis ontvangsten' waren, zoals openingen van tentoonstellingen, twee raadsvergaderingen met publiek, extra bijeenkomsten van de Ondernemers Vereniging Westerkwartier en ontvangsten voor bewoners van de noodopvang.

Uit de entree-omzet blijkt een stijging van het aantal betalende bezoekers in 2023, van 7.467 naar 12.139. Met ook meer museumkaarthouders: 7.222 ten opzichte van 2.617 in 2022.

Het online bezoek steeg in 2023 flink. Een post op Facebook over 'Fiep op Wielen' brak het bezoekersrecord: dat bericht werd liefst 29.200 keer geopend.

2 Museum Nienoord Vernieuwt!

Op 1 november 2023 kon de uitvoering van 'Museum Nienoord Vernieuwt!' van start gaan. Die werd gemarkeerd met een ontvangst in de Oranjerie voor alle medewerkers. Onder het genot van taart werd de projectstijl onthuld en rondom de maquettes de nieuwste versie van het plan toegelicht.

Alle fondsen werden over de start geïnformeerd. Het bestuur gaf een bestuursgarantie af, in het vertrouwen dat er voor de laatste openstaande posten in de begroting fondsen zouden worden gevonden. De fondsenwerving werd voortvarend voortgezet.

De maquettes, het informatiebord en folders over het project bleven in de Oranjerie beschikbaar voor de museumbezoekers.

De eerste ingrepen in het depot waren, na verplaatsing van de rijtuigen, vernieuwing van de bevochtigingsinstallatie, het creëren van nieuwe doorgangen tussen twee zalen en het schilderen van de plafonds. Voor alle bezoekers was te zien dat hier iets ingrijpends gebeurde.

Achter de schermen bestaat sinds de start een projectorganisatie en werd het gehele jaar veel tijd en energie gestoken in het publieksbereikplan, met grote stappen voorwaarts als resultaat. De projectleider voegde nieuwe ervaringen, inzichten en noodzakelijkheden toe. Dit in samenspraak met de stuurgroep, klankbordgroepen, installateurs/leveranciers en partners als de gemeente. 'Museum Nienoord Vernieuwt!' was een vast agendapunt bij bestuursvergaderingen, bestuurlijk overleg met de gemeente en vergaderingen met de staf en vrijwilligers en waar nodig schoof de projectleider aan.

We stelden voor het depot een nieuw brandveiligheidsplan op dat na de uitvoering van 'Museum Nienoord Vernieuwt!' volledig ingezet zal worden. De gemeente verbeterde de toegang van het depot met de aanleg van nieuwe bestrating. De aanleg van groen werd opgenomen in de planning. Het ontwerp van beide volgde de wensen van het museum. Met het museale herinrichtingsvoorstel van de Oranjerie ging de gemeente, als eigenaar, akkoord. Waar de vernieuwingen onder verantwoordelijkheid van de pandeigenaar vallen, nodigde de gemeente het museum uit om die voor te leggen. Zoals een toiletgroep in de Oranjerie, waarmee het museum voldoet aan de wettelijke verplichting voor toegankelijke invalidentoiletten.

Een subsidie van het Mondriaan Fonds maakte de aanstelling mogelijk van een Erfgoedstarter. Zij doet inhoudelijk onderzoek voor 'Museum Nienoord Vernieuwt!' en doet ondertussen

praktijkervaring op in de museale sector. We zijn het Mondriaan Fonds ook erkentelijk voor de mogelijkheid om tijdelijk een nieuw Erfgoedtalent te kunnen benoemen na het vertrek van de eerste.

Ondertussen maakten de vrijwilligers de te vernieuwen depotzalen vrij voor de verbouw. Een hele puzzel: de collectiestukken zijn groot dus lastig te herplaatsen; andere afdelingen moeten door functioneren; optimale toegankelijkheid, klimaatbeheer en veiligheid moeten gegarandeerd blijven, derden zoals huurders moeten bij hun objecten kunnen komen.

Feestelijke bijeenkomst met vrijwilligers bij aftrap Museum Nieuw Noord Vernieuwt!

3 Tentoonstellingen en exposities

3.1 Nieuwe tentoonstellingen in 2023

Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden

Locatie: Noordhal,

Duur: 6 april tot en met 3 september 2023

Matthijs Röling (1943) behoort tot de meest toonaangevende figuratieve kunstenaars in naoorlogs Nederland. Zijn 80e verjaardag vierde hij met zijn kunstenaarsvrienden in Museum Nienoord. Deze tentoonstelling past in een reeks met ook tentoonstellingen over hem in Museum Wierdenland in Ezinge, Museum Belvédère in Oranjewoud en het Veenkoloniaal Museum in Veendam.

Op uitnodiging van het museum brachten de kunstenaarsvrienden met eigen kunstwerken een ode aan Röling. Röling koos hen niet op genre of techniek maar: op vriendschap. Veel van hen hadden niet eerder samen geëxposeerd. Samen boden ze een zeer breed overzicht van hoogwaardige, hedendaagse kunst. Bezoekers konden de hele zomer meegenieten van de ruim 250 kunstwerken van ongeveer 60 kunstenaars.

Museum Nienoord zette hiermee in op drie doelgroepen. De kunstliefhebber kon zich laven aan topstukken en een veelheid aan technieken in één zaal tot in detail bestuderen. De algemeen geïnteresseerde bezoeker kon kennismaken met goede maar minder breed bekende kunstenaars. De derde doelgroep diende zich tijdens de organisatie aan: bezoekers die op Röling als bekende kunstenaarspersoonlijkheid afkwamen. Hieronder opvallend veel Noorderlingen.

Speciale aandacht was er voor de kinderen vanuit de taakgroep educatie en de vrijwilligerscoördinator. Hun initiatieven zijn een vast onderdeel bij exposities om kinderen en ouders bij wat er in het museum te zien en te doen is te betrekken. De kinderen maakten dankbaar gebruik van de serie workshops, terwijl hun ouders en begeleiders rondliepen. Na afloop van de tentoonstelling vulden zij de zaal nog twee weken met hun eigen kunstwerken. In samenspraak met Röling doopten zij hun tentoonstelling 'Nieuwe kunstenaarsvrienden van Matthijs Röling'.

Museum Nienoord organiseerde de tentoonstelling samen met Patricia en Matthijs Röling. Veel van de bruiklenen uit hun eigen collectie en andere privécollecties uit hun omgeving zijn zelden in het openbaar te zien. Collega-musea zoals het Drents Museum, Museum De Buitenplaats en Museum Belvédère stelden ook bruiklenen ter beschikking.

Met Museum De Buitenplaats werden bezoekersarrangementen in de markt gezet. Met Museum Wierdenland, Museum Belvédère en het Veenkoloniaal Museum werden de data en thematische insteken afgestemd; de samenwerkende musea verwezen naar elkaar.

Collega-musea waaronder Slot Zeist zochten de samenwerking om de tentoonstelling of een deel ervan over te nemen.

Kunst op Nienoord (20ste editie)

Locatie: Koetshuis, Expositiehal en Museumtuin,

Duur: 7 en 8 oktober 2023

Het unieke aan 'Kunst op Nienoord' is dat 38 kunstenaars hun mooiste werken in onze bijzondere omgeving tonen. De kunstenaars meldden zichzelf aan en werden door het museum beoordeeld en toegelaten op kwaliteit maar ook onderlinge afwisseling in thema's, materialen en technieken. Voor het eerst nam een architect deel met maquettes en foto's van ruimtelijke ontwerpen. Museum Nienoord benaderde ook exposanten rechtstreeks, zoals een Oekraïense textielkunstenares die in 2022 naar Nederland vluchtte. De geëxposeerde werken waren rechtstreeks van de kunstenaars te koop.

De exposanten waren het gehele weekend aanwezig en de bezoekers konden persoonlijk met hen kennismaken. Passies, denkbeelden, werkwijzen: een veelheid aan onderwerpen werd gedeeld.

Museum Nienoord richt zich bij 'Kunst op Nienoord' op een zo breed mogelijke doelgroep. Er zijn presentaties, workshops, (korte) rondleidingen en muziek. De laagdrempeligheid in sfeer en de mogelijkheden tot gesprek worden door bezoekers als bijzondere voordelen genoemd. De kunstenaars noemen de samenwerking in een museale omgeving als extra bijzonderheid.

Fiep op Wielen, Fiep Westendorp in het Nationaal Rijtuigmuseum

Locatie: Noordhal,

Duur: 4 november 2023 tot en met 22 september 2024

Fiep Westendorp (1916-2004) behoort tot de meest toonaangevende, bekende en bovendien geliefde illustratrices in de Nederlandse cultuurgeschiedenis. Haar generatie zag de eerste auto's de straat in rijden en de laatste rijtuigen verdwijnen. Ze liet haar karakters graag rondrijden in romantische oldtimers en koetsjes. Deze illustraties werden in bruikleen gegeven door de Fiep Westendorp Foundation, die haar nalatenschap beheert. Museum Nienoord combineerde ze in de tentoonstelling met eigen collectiestukken, die een nieuw licht wierpen op Fiep haar illustraties. Zo werd het hijswagentje van Pluk gecombineerd met het hijstoestel waarvan op Nienoord een miniatuur staat. Ook verlengden de vrijwilligers van Nienoord een kunststof trekpaard uit de museumcollectie zodanig, dat die op longhorse ging lijken. Te midden van de expositiestukken kwamen tekentafels en lees- en speelhoeken.

Het Museum en de Foundation bedachten samen onderliggende thema's en verhaallijnen, zoals 'circuswagens'. In combinatie met de documentaire over Fiep en vitrines met kunstenaarsbenodigdheden kunnen (groot)ouders nader kennismaken van haar achtergronden. Terwijl hun (klein)kinderen de tentoonstelling spelenderwijs ontdekken.

Sinds 4 november bevolkten Fiep Westendorps populaire figuurtjes als Jip en Janneke, Pim en Pom en Pluk van de Petteflet Borg en Nationaal Rijtuigmuseum Nienoord.

Museum Nienoord zet hiermee in op jonge kinderen, maar ook op hun ouders en grootouders die opgroeiden met illustraties van Fiep in de boeken van onder meer Annie M.G. Schmidt en in verschillende dagbladen en tijdschriften. De focus hierbij ligt op belangstellenden die niet uit zichzelf aan cultuurbezoeken doen. Begin december, vlak voor de feestdagen, werden zij benaderd via onder meer de Voedselbank en Stichting Lutje Geluk.

Het taakgroep educatie bood hen en alle andere belangstellenden een programma van kindermiddagen, workshops en optredens aan. Alle basisscholen kregen uitnodigingen voor bezoeken van de onderbouw, waarvoor een speciaal lespakket ontwikkeld was. Een aantal van hen kwam al langs, andere basisscholen plannen een bezoek in 2024.

Het museum benaderde alle AZC's in het noorden voor een illustratiewedstrijd samen met autochtonen. Die staat geprogrammeerd voor 2024.

3.2 In 2023 doorlopende tentoonstellingen

Verborgen Verhalen

Locatie: Bovenverdieping borg

Duur: gehele jaar

Deze vaste opstelling op de bovenverdieping van de borg toont op speelse wijze de luisterrijke geschiedenis van de borg, de borgbewoners en hun invloed op de regionale ontwikkeling. Bezoekers maken op verschillende manieren kennis met de vroegere rijkdom van Nienoord, maar ook met roerige tijden en oorlogen die het gebied teisterden en met persoonlijke drama's van de bewoners. Bijvoorbeeld met animatiefilmpjes die het verleden tot leven brengen.

Bitterzoet Erfgoed Museum

Locatie: bouw- en interieurstukken in het gehele complex,

Duur: 18 februari 2022 tot en met 31 december 2024

De presentatie 'Bitterzoet Erfgoed' is een samenwerkingsverband tussen tientallen organisaties en personen rondom het onderwerp slavernij en kolonisatieverleden. Museum Nienoord zette over dit onderwerp twee wandelingen uit, gericht op het borgcomplex en op de rijtuigcollectie. In de entreehal draaide een introductiefilm over de relatie tussen het erfgoed op Nienoord en dit thema. Bezoekers kregen een vouwblad mee, met foto's en verhalen. Deze informatie is in de standaardrondleidingen en schoolontvangsten beschikbaar voor het publiek.

Op Reis met Anton Pieck

Locatie: Noordhal

Duur: 2 juni 2022 tot en met 6 maart 2023

De illustraties van Anton Pieck sieren al decennialang kinder- en sprookjesboeken in tientallen landen, kalenders in duizenden huishoudens en sinds de laatste jaren ook serviezen en ander design. Met Anton Pieck kon Museum Nienoord inzetten op een breed publiek.

De gedetailleerde straatgezichten en landschappen, tot de verbeelding sprekende sprookjestekeningen, vertellende kalenderplaten: ze zijn van hoge kwaliteit maar zeer toegankelijk en laagdrempelig. In de tentoonstelling maakten we drie routes. Een route in de tentoonstelling voerde door Nederland, een tweede route door Europa en Noord-Afrika, alles naar de waarneming getekend; een derde route langs fantasievoorstellingen van Pieck.

Pieck koesterde een romantische belangstelling voor historisch gerij en klassieke vaart. Zijn tekeningen konden uitstekend worden gecombineerd met stukken uit de Nationale Rijtuigcollectie.

De stukken werden gedurende de tentoonstelling vernieuwd: In de zomer koetsen, in de winter sleden. Een bijzondere ontdekking vormden de museumstukken die ook voorkomen in Pieck zijn werk. Zoals bijvoorbeeld de 17de-eeuwse sleepkoets. Maar er waren veel meer verbanden. Sleden uit dezelfde omgeving. Koetsen van hetzelfde type. Miniaturen als de pronkkoetsen in zijn sprookjesboeken: er viel veel te zien, ontdekken en associëren. De koetsen en sleden van Nienoord kregen opgeblazen tekeningen van Pieck als achtergrond, waardoor ze als het ware door zijn straatbeelden reden of schoven. Verderop waren tekeningen van Groningen menshoog vergroot, zowel tekeningen naar de waarneming als op Groningen geïnspireerde fantasie-tekeningen. Kinderen konden na de speurtocht in de tentoonstelling verder aan de slag in de knutselhoek, ook menige volwassene pakte hier papier en potlood!

Het Anton Pieck Museum in Hattem leende miniatures van koetsen uit Nienoord. Een combinatie van twee musea samen, in beider gebouwen, met verwijzing naar elkaar.

Bezoekers zagen landschappen en straatbeelden in verschillende landen, uit de tijd dat de koets nog een normale verschijning was. Ze ontdekten waar Pieck zijn inspiratie vandaan haalde voor zijn tekeningen, kalenderplaten, kinderboekillustraties en sprookjespark De Efteling.

Koetsen en Kastelen, Rijtuig en regenten onderweg in de turbulente 19de eeuw

Locatie: Zuidhal

Duur: gehele jaar 2023

Aan de hand van rijtuigen maakte de bezoeker kennis met twaalf historische personen van stand, hun families én kastelen. Ieder van hen was uniek in zijn of haar verhouding tot een veranderend Nederland in de 19de eeuw. Van de Fraeylemaborg in Slochteren tot aan Paleis Het Loo in Apeldoorn.

In 2023 werd de tentoonstelling vernieuwd met twee topstukken. De galaberline van Twickel werd vervangen door een calèche van kroonprins Willem, de op jonge leeftijd overleden zoon van koning Willem III en koningin Sophie. De oldtimer van Museum Louwman maakte plaats voor een oldtimer uit privébezit.

De wijzigingen zijn zo gekozen dat andere tentoonstellingsonderdelen bruikbaar bleven. Zoals de kinderroute 'Lijk jij op Frans, Thora of Hélène? Doe de test!'; de audiotour en de gebarentour. Voor de gebarentour is opnieuw reclame gemaakt bij andere organisaties. Bezoekers met een auditieve beperking bleven zich extra welkom voelen!

4 Mediabeleid en marketing

Sociale media

De junior conservator stelde een communicatieplan op, met speciale aandacht voor de nieuwe media. Bij de tentoonstelling 'Fiep op wielen' plaatste Museum Nienoord voor het eerst betaalde reclame op online media. Dit in samenwerking met een gespecialiseerd bedrijf in Leek: Ambacht Media. Dat doet 'achter de schermen' aan effectmeting en past doelgroepen hierop aan. Met het genoemde, liefst 29.200 keer op de socials geopende bericht over Fiep als een van de resultaten.

De overheden besloten tijdens de pandemie om 'hits' op het internet ook als publieksbereik te beschouwen.

Regionale radio en televisie

Verschillende items van TV Noord werden op Nienoord opgenomen, waaronder de kerstspecial van Expeditie Grunnen. De altijd positieve aandacht van Radio en TV Noord voor het museum, zijn collecties en medewerkers droeg bij aan het goede imago van Museum Nienoord in Stad en Ommeland.

Online educatie

De (in 2023 overleden) historicus Beno Hofman nam Museum Nienoord op in een meerdelige podcast over de geschiedenis van Groningen; 'Het verhaal van Groningen'. Hij nam een aantal delen op in en rond de borg.

Landelijke televisie

De directeur presenteerde zo'n 30 items over beeldende kunst in het KRO-NCRV programma BinnensteBuiten. Het item uit 2022 over het Koninklijk Staldepartement in Den Haag werd in 2023 opnieuw uitgezonden. Andere uitnodigingen vloeiden hieruit voort, zoals een live interview van twee uur op Radio 4 ('Het culturele landschap van Geert Pruiksmā' op 4 juni 2023).

Waar mogelijk vermeldde de publieke omroep zijn rol en betrokkenheid bij Museum Nienoord.

Dagbladen en tijdschriften

We voerden een actief beleid om de media te interesseren voor de activiteiten op Museum Nienoord. De dagbladen en tijdschriften toonden vooral belangstelling voor actualiteiten. Zoals de opening van de tentoonstelling 'Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden' op 6 april en de start van 'Museum Nienoord Vernieuwt!' op 1 november.

Voor een overzicht van de belangrijkste uitingen: zie bijlage Belangrijkste uitingen.

5 Educatie

Familiezondagen

De familierondleidingen op iedere eerste zondag van de maand behoren inmiddels tot de vaste publiekstrekkingen. Individuele jonge bezoekers komen graag met hun gezin/begeleiders naar het museum als ze met de familierondleiding mee mogen.

De onderduikzolder

Zowel scholieren met hun klas als individuele jonge bezoekers vinden de onderduikzolder interessant, gastvrij en soms ook wel spannend. De verschillende gewelddadige conflicten in de wereld houden ook hen bezig. Zowel de vrijwilligers bij de entreebalie die de individuele bezoekers wijzen op de onderduikzolder als de gidsen die ermee heen gaan, houden hier rekening mee.

Kinderhoek in Ter Maten Hal

Kinderen maken dankbaar gebruik van de kleurrijke knutseltafel en wagenwijd geopende kast vol uitdagende opdrachten en spelletjes. Het aanbod werd vernieuwd bij de opening van de groepstentoonstelling rond Matthijs Röling en de solotentoonstelling van Fiep Westendorp. Bij gelegenheid mochten ze onder begeleiding ook in de expositiehal aan de slag.

Kinderatelier

Speciaal voor de jeugd zijn er de kinderateliers bij tentoonstellingen en ook activiteiten in schoolvakanties of bij bijzondere gelegenheden.

Basisonderwijs

De combinatie van het lespakket 'Pieter Paard' met de tentoonstelling over Fiep Westendorp maakt het voor basisscholen extra aantrekkelijk om Museum Nienoord te bezoeken.

Voortgezet onderwijs

In 2023 haakte de Cultuurweek van RSG De Lindenberg in op de groepstentoonstelling rondom Matthijs Röling. Expositie Fokko Rijkens werd door de school ingehuurd om de leerlingen rond te leiden en workshops met hen te organiseren. Als thema koos hij weergave naar de waarneming. De resultaten waren te zien in de reeds genoemde presentatie 'Nieuwe Kunstenaarsvrienden van Matthijs Röling'.

Tijdens de Cultuurweek kwam de Elja Groninger Museum Tour ook naar Nienoord. Spot TV maakte opnamen en interviewde een aantal leerlingen. Zij vonden het heel bijzonder om kunst te mogen maken onder begeleiding van een expositie!

Museum Nienoord fungeerde ook als locatie voor een maatschappelijke stage.

Begeleiding studenten

De tijdelijk met subsidies van het Mondriaanfonds aangestelde erfgoedtalent in de functie van junior conservator en de erfgoedstarter begeleidden met de projectleider van 'Museum Nienoord Vernieuwt!' studenten aan de RUG en de Hanze Hogeschool bij onderzoeken. Sommige resultaten zijn bruikbaar voor 'Museum Nienoord Vernieuwt!'.

Nieuwkomers

Museum Nienoord wil cultuurparticipatie ook inzetten bij de integratie van nieuwkomers. Zelf weten zij vaak de weg (nog) niet te vinden naar het museum. Museum Nienoord nodigt om die reden nieuwkomers gericht uit, persoonlijk en/of via hun woonlocatie, school of Sociaal Werk De Schans.

Het Ambachtencentrum van de gemeente is in het museumdepot een werkomgeving voor cliënten met een afstand tot de arbeidsmarkt en helpt nieuwkomers integreren. Terwijl ze werken in het ambachtencentrum oefenen zij ook hun taalvaardigheid en leren ze veel over de Nederlandse cultuur en omgangsregels. In allerlei vormen en op allerlei niveaus werkten de cliënten samen met Museum Nienoord. Zij werkten bijvoorbeeld mee aan het opnieuw bekleden van de antieke stoelen uit de Ridderzaal.

Welzijnswerk De Schans coördineerde groepsbezoeken aan Nienoord voor bewoners van asielzoekerscentra. De samenwerking met de opvanglocaties voor Oekraïners in de omgeving werd in 2023 voortgezet. De groepsapp 'Nienoord welcomes Ukraine' werd uitgebreid met nieuwe leden. Hier wisselen vluchtelingen en maatschappelijke organisaties en personen in het Westerkwartier (Kerken, Welzijnswerk De Schans, Stichting Welzijn Noordenveld, serviceclubs etc.) tips, vragen en antwoorden uit. De focus in de chats verschoof naar een verblijf in Nederland voor langere termijn. Bezoeken van Oekraïners aan Nienoord waren in 2023 meest individueel, ze waren de groepsgewijze kennismakingsbijeenkomsten al voorbij. Zo nam een oorlogsvluchteling als expositie deel aan de beurs Kunst op Nienoord. Een andere statushouder werkt als vrijwilliger in het museum.

Open Depotdag

Op 4 februari organiseerde Museum Nienoord een Open Depotdag. Bezoekers konden kennismaken met alle werkzaamheden die komen kijken bij de instandhouding van erfgoed. De huidige omgang met historisch erfgoed komt voort uit de eeuwenoude ambachten. Hoe ga je om met materiaal en techniek, hoe maak je schoon, repareer je?

Het archief en de bibliotheek openden ook hun deuren. Vrijwilligers namen belangstellenden mee in hun borging van informatie 'op papier en in de pc'. Stichting De Koetsewagen verleende haar medewerking door Open Dag te houden waarbij bezoekers konden plaatsnemen in hun koetsen waarmee nog gereden wordt.

De Open Depotdag opende feestelijk met de presentatie met gasten van de documentaire 'Een dag op Nienoord'. Deze documentaire biedt belangstellenden online een kijkje achter de schermen.

Dierenslede geschonken in 2023

6 Collectie

6.1 Collectieopbouw

Museum Nienoord beheert en exploiteert twee verschillende erfgoedcollecties. Met de 'Collectie Westerkwartier' is de borg Nienoord en het omliggende park ingericht. Daarnaast is er de historie van het aangespannen vervoer, de nationale rijtuig- en sledencollectie, die wordt ingezet om ontwikkelingen uit de 19de eeuw te belichten vanuit nationaal én regionaal Gronings perspectief. Het is een landelijk en internationaal bekende collectie met grote cultuurhistorische waarde, die samen met de vorstelijke rijtuigcollecties in Wenen en Lissabon tot de drie belangrijkste in Europa behoort.

Het ver- en ontzamelbeleid bleef in 2023 ongewijzigd. Wel werd er weer iets terughoudender dan voorheen omgegaan met aanbiedingen van buiten. Dit aangezien de meeste deelcollecties compleet of op zijn minst al ruim voldoende gevuld zijn.

6.2 Collectieregistratie

Museum Nienoord maakt gebruik van het vernieuwde Adlib programma: een 'web-based software' programma genaamd Axiell Collections. De registratiecommissie en junior conservator werkten verder aan het implementeren van de nieuwe structuur en het controleren van de records.

6.3 Collectieplan

In vervolg op het collectieplan 2018-2022 werd een nieuw collectieplan opgesteld. Dit wordt in 2024 voltooid en gepresenteerd.

6.4 Collectiemobiliteit, uitbreiding en schenkingen

Museum Nienoord verwerft meestal nieuwe aanwinsten van particuliere schenkers. Het museum neemt alleen schenkingen aan die in overeenstemming zijn met het eigen verzamelbeleid. In principe probeert het museum geen langdurige bruiklenen meer te accepteren. Museum Nienoord geeft bij nieuwe collectiestukken de voorkeur aan een schenking boven een bruikleen. In beide gevallen draagt het museum zorg voor huisvesting, presentatie en eventueel licht onderhoud. Eigen bezit scheelt tijdrovende correspondentie en afstemming met eigenaren buitenshuis.

De collectie rijtuigen van Museum Nienoord is ondergebracht in de Stichting Paard en Karos. De aanwinsten voor de collectie zijn opgenomen in een bijlage.

De lopende bruiklenen (uitplaatsing) van rijtuigen aan collegae-musea als kasteel Middachten, kasteel de Haar, Museum Van Loon en Kasteel Duivenvoorde bleven gehandhaafd.

6.5 Collectiebeheer en -onderhoud

Collectiebeheer

De collectiestukken worden onderhouden volgens een vast protocol. De rijtuigen, sleden en andere stukken worden voortdurend gecontroleerd op ongedierte, vuil, schimmel. De vrijwilligers verwijderden eventueel aangetroffen schimmels en vuil. Zij smeerden ook de rijtuigen en tuigen. Zodra nodig kregen de rijtuigen/sleden een vriesbehandeling in de eigen vriescel.

De overblijvende ruimte in het depot rondom de eigen objecten werd zoveel mogelijk verhuurd aan derden.

Nieuw binnengekomen en voor bezoekers interessante stukken werden gepresenteerd in de publiekstoegankelijke depotruimtes.

Onderhoud depotgebouw Jaap Stienstra Hallen

Het depotgebouw is voorzien van een nieuwe dakbekleding (bitumen). Deze waren nog niet afgeschreven maar vervanging na plaatsing van zonnepanelen zou nog veel ingrijpender en kostbaarder zijn. Bij de vernieuwing zijn de dakranden meegenomen. Hiermee is de lekkage verholpen.

Met assistentie van Stichting De Koetsewagen werden de dakgoten gerepareerd.

Energiezuiniger verlichting

Een projectsubsidie voor de tentoonstelling 'Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden' maakte de aanschaf mogelijk van nieuwe spots in de Noordhal. Hierbij werd gekozen voor led-spots.

Onderhoud apparatuur

Het reguliere onderhoud verliep in 2023 volgens het vaste schema. Zo vond controle van alle elektrische apparatuur en elektrische hulpmiddelen plaats conform protocol. Brandblussers en medische eerste hulpsets zijn gecontroleerd en waar nodig aangevuld.

Veranderingen in klimaatbeheersing

Deze vormen permanente punten van aandacht. De meeste collectiestukken bestaan uit natuurlijke materialen zoals hout, textilia, leer, zilver en ivoor. Die zijn vatbaar voor klimatologische invloeden. Schommelingen in temperatuur en vochtigheid brengen het materiaal uit balans. Panelen kunnen bijvoorbeeld kromtrekken, waardoor beschilderingen loslaten. Ongedierte zoekt een veilig heenkomen in archiefstukken, bij extreme temperaturen of vochtigheid/droogte.

Uitzonderlijke weersomstandigheden zoals de zwaarst gemeten zomerstorm in juli tot nog toe (Poly, 5 juli) als voorbode van een bovengemiddeld natte julimaand in 2023, vroegen meteen om actie. De steeds langere periodes van grote droogte vragen juist om bevochtiging in plaats van ontvochtiging.

In het depot zijn nieuwe luchtbevochtigingsinstallaties geplaatst. Deze konden (grotendeels) worden bekostigd vanuit subsidiebudgetten van de gemeente. Het beheer ervan vergde extra veel tijd en aandacht, zodra het weer buiten uit balans raakte.

De relatieve luchtvochtigheid kon redelijk constant, rond 60%, worden gehouden.

Duurzaamheid

De samenwerking sinds 2020 binnen het Ambitieplan voor Landgoed Nienoord leidde in 2023 tot de plaatsing van 68 (eigen) en 244 (Coöperatie) zonnepanelen op het depotdak. De opbrengst van de (eigen) zonnepanelen komt ten goede aan Museum Nienoord.

De lijst duurzaamheid gaf bruikbare gedragsregels bij een zo verantwoord mogelijke bedrijfsvoering. Staf en vrijwilligers werkten samen aan het terugdringen van energieverbruik door zuinig om te gaan met verlichting en verwarming, onnodige productie zoals overbodige prints te voorkomen en afval gescheiden in te zamelen.

Overwegingen inzake duurzaamheid bij de planning en uitvoering van 'Museum Nienoord Vernieuwt' werden ook met de medewerkers besproken, aangezien duurzaamheid ook in de nieuwe bedrijfscultuur een centraal uitgangspunt wordt.

Onderhoud apparatuur

Het reguliere onderhoud verliep in 2023 conform planning.

Huurders in de Jaap Stienstra Hallen

Met een paar museale huurders werd samenwerking op een inhoudelijker niveau toegevoegd. Zo is met het GRID afgesproken dat hun drukpers uit de nalatenschap van Hendrik Nicolaas Werkman vanuit het depot in de tentoonstelling kan, als in 2024 kunstenaarsstroming De Ploeg naar Museum Nienoord komt. Dergelijke ideeën ontstonden dankzij dat medewerkers van beide musea elkaar in depotgebouw troffen.

Nienoord kon kennis delen met huurders/eigenaren die zelf niet over beschikken, zoals het Groninger Studentencorps Vindicat atque Polit, met hun 'Senaatskoets' (een gala glasberline). De landauer van de Compagnie tot Instandhouding van het Oude Gerij, de vriendenvereniging van het museum, is een rijtuig waarmee gereden kan worden en waarover het museum mag beschikken. Aan Stichting De Koetsewagen werd ruimte geboden om koetsen tijdelijk te stallen en/of op te knappen.

Shuttle verbindt Nienoord met centrum van Leek

7 Bedrijfsvoering

7.1 Organisatie

Vrijwilligers

Museum Nienoord kenmerkt zich als een vrijwilligersorganisatie. Museum Nienoord waardeert de inzet en betrokkenheid van vrijwilligers enorm. Zij verrichten verschillende uitvoerende werkzaamheden. Als medewerker maar ook ambassadeur dragen zij in belangrijke mate bij aan de groei en bloei van het museum. De vrijwilligerscoördinator, een van de vaste medewerkers, is voor hen een belangrijk aanspreekpunt. Zij begeleidt en coördineert alle onderlinge samenwerking en bewaakt en stimuleert de professionele houding als gastvrije ontvanger van bezoekers.

Vrijwilligersbeleid

In 2023 waren er diverse initiatieven vanuit het vrijwilligersbeleid. Voor het project 'Museum Nienoord Vernieuwt' zat de projectleider verschillende klankbordgroepen met vrijwilligers voor. Eind 2023 groeide bij de taakgroepen van vrijwilligers behoefte aan een meer plenair overleg. De leden van de taakgroepen lezen in het weeknieuws graag over de collega-taakgroepen, maar zouden daarnaast ook mondeling willen overleggen. Hier wordt in 2024 een vorm bij bedacht. Gemiddeld waren de vrijwilligers één dagdeel per week actief in of voor het museum, de onderhoudsploeg gemiddeld twee dagen per week.

Via de Vrijwilligerscentrale kwamen ook nieuwe vrijwilligers binnen. Een nieuwe insteek hierbij betrof het thema eenzaamheid; Museum Nienoord trok hierin samen op met andere instanties. Tijdens de tentoonstelling 'Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden' bezochten de vrijwilligers van Museum Nienoord en Museum De Buitenplaats elkaar, voor een kijkje achter elkaars schermen.

Professionalisering

Voor de professionalisering bleef het theoriemodel 'gastvrijheid in cirkels' van kracht. De projectleider introduceerde in de klankbordgroepen nieuwe modellen, die van kracht worden na de opening van 'Museum Nienoord Vernieuwt!'. Zoals het model 'I ask', waarbij de gids/suppoost niet een verhaal vertelt, maar al vragend een gesprek aangaat. Op basis hiervan verwijst hij/zij de bezoekers verder en kunnen zij zelf onderzoeken en ontdekken.

De in de voorgaande jaren ingezette professionalisering, met een planmatig af te handelen systeem van teamoverleg en functionerings- en beoordelingsgesprekken, werd in 2023 verder uitgebreid. Binnen het museum verenigen de vrijwilligers zich in taakgroepen, met eigen overleg en roosters. De vrijwilligerscoördinator coördineert deze taakgroepen. Daarnaast zetten veel vrijwilligers zich op projectbasis in voor eenmalige klussen, zoals bruikleentransporten.

Een aantal vrijwilligers volgde met de vaste medewerkers de verplichte BHV-trainingen.

Gedurende het jaar organiseerde het museum bijeenkomsten voor alle medewerkers.

Bij de feestelijke Nieuwjaarsontvangst werden de nieuwe plannen voor 2023 gepresenteerd. In het voorjaar volgde een informatiebijeenkomst over 'Museum Nienoord Vernieuwt!'. Tijdens een bezoek aan het in 2018 vernieuwde MuZee Aquarium in Delfzijl kregen de medewerkers vervolgens een inleiding over de herinrichting aldaar, om een idee te krijgen van de op handen zijnde veranderingen bij Museum Nienoord. In de voorzomer werd een excursie georganiseerd naar het Nationaal Busmuseum in Hoogezand, dat via het museum twee koetsen van De Koetsewagen in bruikleen heeft. De vrijwilligers daar gunden Nienoord een kijkje achter hun schermen. Ruim 70 medewerkers van Museum De Buitenplaats liepen een maandagmiddag mee op Nienoord, en zij ontvingen tientallen medewerkers van Nienoord in Eelde. De aftrap van 'Museum Nienoord Vernieuwt!' werd

zoals vermeld ook gevierd met de vrijwilligers. Bij een feestelijke kerstontvangst werd gezamenlijk teruggekeken op een geslaagd museumjaar.

Taakgroep Museumwinkel

De museumwinkel wordt grotendeels aangestuurd en volledig bemenst door vrijwilligers. Zij krijgen van de staf een grote vrijheid in het kiezen en testen van het winkelaanbod. In 2023 dacht de taakgroep Museumwinkel binnen de klankbordgroep intensief mee over de vernieuwing van de Oranjerie.

Het succes van de museumwinkel in 2023 blijkt ook uit de reeds genoemde, doorzettende stijging van omzet: van € 15.990 in 2022 naar € 25.469 in 2023. Deze groei is mede dankzij de uitbreiding van het aanbod tijdens 'Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden': veel exposanten brachten fraaie catalogi in. De meeste winkelmedewerkers werken ook achter de kassa of als gastvrouw/ gastheer.

Taakgroep Onderhoud

De vrijwilligers bij de taakgroep onderhoud staken hun helpende hand uit bij het dagelijkse onderhoud van collectiestukken en van de apparatuur. Bij het reguliere onderhoud werden zij aangestuurd door de conservator. Bij voorkomende gevallen door de conciërge (inrichtingszaken), junior conservator (opbouw tentoonstellingen) of directeur (bruikleentransporten). In 2023 staken de vrijwilligers veel tijd in de uitvoering van 'Museum Nienoord Vernieuwt!'. Dit gaf een nieuwe impuls.

Taakgroep Collectie

De vrijwilligers van de taakgroep Collectie ondersteunen de conservator in het archief en de bibliotheek bij de vaste werkzaamheden en de digitalisering. Een aantal van hen is opgeleid om de collectieregistratie mee uit te voeren.

Taakgroep Gidsen en suppoosten

Deze vrijwilligers vertegenwoordigen het museum in de rondgang met bezoekers, zij zijn belangrijke ambassadeurs op locatie. Een aantal van hen bekwaamde zich in de omgang met bezoekers die kampen met verschillende vormen van dementie.

Taakgroep Educatie

Het succes van 2022 motiveerde hen om in 2023 nog grootser uit te pakken, zie 'Tentoonstellingen'. De belangstelling voor workshops en kindermiddagen in de weekends en vakanties is groot. Van de educatieve pakketten voor de scholen zou meer gebruik mogen worden gemaakt. Dit is een situatie die collega-musea en erfgoedinstellingen herkennen. De reactie vanuit de scholen is dat het aanbod best groot is en de afstanden vaak een hindernis. In het voor- en najaar zijn cultuurcoördinatoren van onderwijsinstellingen groepsgewijs ontvangen en rondgeleid, om hen te wijzen op de mogelijkheden die Museum Nienoord biedt.

7.2 Financiën

Het museum voert een prudent financieel beleid. De vaste kosten en de voorgenomen activiteiten worden gedekt door een begroting met vaste of van jaar tot jaar constante inkomsten. Dit betreft ook exposities in een basale vorm.

Verdergaande ambities op het gebied van aanvullende investeringen in exposities, restauraties buiten regulier onderhoud, en projecten als het doen uitgeven van een boek of organiseren van een koetsentocht vinden pas doorgang als de aanvullende kosten middels extra inkomsten gegarandeerd

gedekt zijn, bijvoorbeeld in de vorm van extra subsidies, verkochte boeken, of ontvangen deelnemersbijdragen.

De financiële risicobeheersing is vormgegeven door bespreking van een maandelijkse financiële rapportage in de bestuursvergadering en het uitvoeren van projecten na volledige dekking van de kosten. Uit risicomijding blijft de omvang van de projecten sowieso beperkt.

De administratieve controle bestaat uit het vier ogen principe; in het algemeen directie en penningmeester.

Museum Nienoord ontvangt van de provincie Groningen en de gemeente Westerkwartier een structurele subsidie voor de exploitatie. De overige inkomsten worden ontvangen uit de entreegelden, de organisatie van verschillende manifestaties en evenementen, de verhuur van gedeelten van de Jaap Stienstra Hallen en de verhuur van de vriezerinstallatie.

Museum Nienoord is een organisatie met veel vrijwilligers. Iedere vrijwilliger steunt met eigen talenten, energie en tijd het beheer en onderhoud van de collecties. Het museum is dankbaar voor deze bijdragen die niet in geld zijn uit te drukken.

Museum Nienoord krijgt ook financiële bijdragen van belangstellenden die zich betrokken voelen bij het museum. De ridders, vrienden en donateurs ondersteunen elk op hun eigen manier het museum met een financiële bijdrage en/of advies. Ook deze bijdragen worden door het museum bijzonder op prijs gesteld.

Door de gestegen bezoekersaantallen steeg de entree-omzet van € 23.131 in 2022 naar € 32.811 in 2023. De winkelomzet groeide van € 13.882 naar € 21.843.

Naast meevallers waren ook tegenvallers. De personeelskosten stegen en ook de huisvestingskosten namen onder andere door hoger energielasten toe.

Koetsen rijden uit.

8 Samenwerken

8.1 Samenwerking overheden en lokale partners

Provincie Groningen

De provinciale Museumvoucher werd in 2023 verlengd, met als oormerk investeren in collectieregistratie en digitalisering.

Museum Nienoord werd door de provincie uitgenodigd om in te schrijven op de vierjarige subsidiemogelijkheid Basis Infra Structuur, bedoeld voor nationale collecties in provinciale musea. Directie en bestuur besloten om geen aanvraag in te dienen omdat zowel de aanvraag als eventuele uitvoering een te grote belasting voor de museumorganisatie vormt.

Gemeente Westerkwartier

De gemeente is zowel huiseigenaar, subsidieverstrekker als bezoeker.

Ze nodigde Museum Nienoord uit om mee te denken over de nieuwe Gebiedsvisie Landgoed Nienoord van de gemeente. Het conceptplan werd in 2023 al extern gedeeld maar de definitieve versie (met reacties van Museum Nienoord) stelt de gemeenteraad in 2024 vast.

Met de vastgoedmanagers en onderhoudsmedewerkers van de gemeente werd het groot onderhoud afgestemd. De gemeente deelde het stappenplan voor verduurzaming van het gehele complex met het museum. De verduurzaming staat gepland voor in 2024-2025, in combinatie met het groot onderhoud.

De gemeente organiseerde de jaarlijkse ontvangst voor alle inwoners van het Westerkwartier wederom op Nienoord: 'Summerproat'. Het museum ontvangt hierbij honderden omwonenden die anders niet naar het museum zouden komen.

De gemeente ontving ook eigen gasten op Nienoord, zoals de Noordelijke Commissarissen van de Koning. Het sociaal ontwikkelbedrijf van de gemeente, Novatech, nodigde al zijn medewerkers uit voor een zomerfeest op Nienoord. De gemeente betrok Museum Nienoord bij herinrichtingsplannen voor het terrein rond Klein Nienoord aan de westkant van het landgoed. Het museum leverde hiervoor historische informatie aan.

Minimaal twee keer per jaar is er bestuurlijk overleg tussen de wethouder en het bestuur van Nienoord in aanwezigheid van de directeur.

Het Promotie Platform Leek (PPL)

De directeur werd uitgenodigd om toe te treden tot het PPL. De aanschaf, vernieuwing en lancering van de shuttlebus was een van de meest zichtbare resultaten op het landgoed in 2023. De shuttle vervangt de electrocar die maar korte afstanden kon rijden vanwege de beperkte accu. De shuttle rijdt ook de omgeving in en verbindt zo toeristische attracties met het winkelcentrum in Leek en haltes bij bijvoorbeeld verzorgingstehuizen.

De Ondernemersvereniging Westerkwartier

Deze vereniging vierde zijn 40-jarig bestaan met extra bijzondere bijeenkomsten, waarvan opnieuw twee op Nienoord. De gasten werden met een warm welkom ontvangen door het museum.

De Stichting Historische Kring Leek e.o. (SHKL)

Museum Nienoord en de SHKL pakten twee ideeën samen op. Eerste aanzetten waren er in 2023, de uitvoering is in 2024. Op uitnodiging van het MadA schenken zij in 2024 aandacht aan een markante

vrouw uit het Westerkwartier: Anna van Ewsum. En in reactie op initiatieven in den lande schenken zij samen aandacht aan de 400^e geboortedag in 2024 van Rombout Verhulst. De SHKL verhuisde eind 2023 naar de serre van Museum Nienoord. De opslagruimte wordt gedeeld met de SHKL. Bij alle denkbare projecten van de SHKL kan/zal worden samengewerkt, zoals de boekenmarkten.

Ambachtencentrum

Museum Nienoord biedt huisvesting aan het Ambachtencentrum van de gemeente voor personen met afstand tot de arbeidsmarkt. In 2023 werden samenwerkingen weer opgepakt die tijdens de pandemie op de achtergrond waren geraakt. Zoals samenwerking met Het Taalhuis (zie hieronder), voor cliënten die kampen met problemen met lees- en schrijfvaardigheid, of met taalvaardigheid (statushouders).

In 2023 werd met het gemeentelijk sociaal domein het overleg heropend over samenwerking op langere termijn met het Ambachtencentrum. Nieuwe afspraken worden voorzien in 2024.

Dagbesteding De Zijlen

Museum Nienoord begeleidt ook cliënten van het centrum voor dagbesteding De Zijlen. In 2022 assisteerde een cliënte de conciërge gedurende vier dagdelen per week. Zij werd door de conciërge en andere vaste medewerkers begeleid in samenwerking en communicatie op de werkvloer.

Taalhuis

De gemeente schakelde deze organisatie in om lees- en schrijflessen aan te bieden aan laaggeletterden. Dit vond ook op Nienoord plaats. De vrijwilligers van het Taalhuis begeleidten op persoonlijke titel ook cliënten die voor het Taalhuis eigenlijk niet in aanmerking kwamen.

De Ridders van Nienoord

Deze speciale donateurs die jaarlijks schenken worden uitgenodigd voor exclusieve ontvangsten en treden extern op als ambassadeur van Museum Nienoord. Helaas beëindigde een aantal Ridders zijn/haar betrokkenheid, vanwege leeftijd en/of verhuizing.

Het museum vernieuwde het beleid voor deze donateurs. Zo was er een 'preview' bij 'Kunst op Nienoord', met een 'meet and greet' met de exposanten. Een nieuwe Ridder ging met zijn echtgenote enthousiast in op uitnodigingen. Maar in aantal bleef de Ridderschap een bescheiden kring.

Samenwerking en uitvoering Ambitieplan Landgoed Nienoord

De gemeente beëindigde in januari het contract met de landgoedcoördinator. De partners op het landgoed bleven elkaar opzoeken en wisten elkaar te vinden.

Een feestelijke bijeenkomst was het persmoment bij de plaatsing van zonnepanelen.

Grand Café Borg Nienoord

In 2023 kwam het Grand Café terug op het exploitatieniveau van voor de pandemie. Bij veel ontvangsten konden Museum Nienoord en zijn horecapachter samenwerken, zoals bij de grote ontvangsten en podiumevenementen in de borg en op het borgplein.

Familiepark Landgoed Nienoord

Via het Ambitieplan Landgoed Nienoord overlegden de directeurs met elkaar. Duurzaam energiebeheer vormde de grootste gemene deler.

In maart overlegden het Familiepark en het museum op bestuursniveau. Afsproken werd om

‘Museum Nienoord Vernieuwt!’ en de plannen van Familiepark Landgoed Nienoord in 2024 op elkaar af te stemmen. Bijvoorbeeld wat de signing op het Informatiepad en langs de oprijlaan betreft. Op inhoudelijk niveau zijn er ook mogelijkheden: waar in chronologisch opzicht het verhaal van het rijtuig eindigt, groeit het verhaal van de stoomtrein.

Koetshuizen in Nederland

De projectgroep die hier een landelijke manifestatie aan wil wijden, fotografeerde op Nienoord het koetshuis en de koetsierswoning erboven. De timing kwam goed uit: vrijwilligers hadden onder leiding van de conservator het koetshuis en de paardenstal heringericht naar de situatie van rond 1900. De projectgroep toonde zich zeer ingenomen. Het fotomateriaal wordt gebruikt voor een boek en andere uitingen over koetshuizen in Nederland. De publicatie van dit boek en randprogrammering is door de projectgroep doorgeschoven naar 2024.

De Leekster Lenteloop

Deze organisatie organiseerde de start van dit jaarlijkse sportevenement weer op Nienoord. De Noordhal was voor hen vrijgemaakt. Er namen ruim 1.100 sporters aan deel.

Santarun op Nienoord

8.2 Stichtingen Paard & Karos en Hippomobiel Erfgoed

Ter gelegenheid van het aftreden en aantreden van nieuwe bestuursleden van de stichting Paard en Karos (van wie het museum een groot deel van haar collectie in langdurig bruikleen heeft) was er een kennismakingsafspraak met de directie en het bestuur van het museum. Aansluitend leidden de conservator en de directeur het gezelschap rond in de in het depot en in de tentoonstelling 'Koetsen en Kastelen'.

Met vooral de conservator was in 2023 regelmatig contact.

8.3 Samenwerking met landelijke organisaties en collega-musea

In 2023 nam Museum Nienoord opnieuw deel aan landelijke manifestaties als de Nationale Museumweek, het Monumentenweekend en de Oktobermaand Kindermaand. Daarnaast was er overleg in het Platform Borgen in Groningen en het provinciale Directeuren Overleg Musea.

Coöperatie Sterke Musea

De bestuursvoorzitter van Museum Nienoord droeg zijn voorzitterschap van het bestuur van de Coöperatie Sterke Musea over. De nieuwe voorzitter is de secretaris van het bestuur van Museum Nienoord.

Stichting De Koetsewagen

Stichting De Koetsewagen is in feite een rijdend rijtuigmuseum en heeft als doelstelling haar collectie historische rijtuigen op de weg te houden. Deze rijtuigen, waarvan er een aantal op Nienoord staan, bieden op afspraak de mogelijkheid voor bezoekers van Museum Nienoord om koetsen niet alleen te bekijken, maar er ook in mee te rijden. Via deze samenwerkingspartner heeft Museum Nienoord de arrangementmogelijkheden voor bezoekers verder uitgebreid. De samenwerking behelst verder het onderhoud aan koetsen en assistentie op het gebied van onderhoud en transport. Ook participeert De Koetsewagen met haar koetsen in de Open Depotdag.

Koetsentochten

Tijdens de Fraeylemakoetsentocht reed het museum op verzoek mee met een bijzonder collectiestuk, een sociabele, in samenwerking met De Koetsewagen.

De Compagnie tot Instandhouding van het Oude Gerij, Vereniging van Vrienden van het Nationaal Rijtuigmuseum, koos Nienoord als locatie voor start en vertrek bij zijn jaarlijkse koetsentocht.

Bij huwelijken en andere gelegenheden reden regelmatig rijtuigen. Dit in samenwerking met onder meer Stalhouderij Nienoord, die over eigen rijtuigen beschikt.

Publieksarrangementen met collega-musea

Het dag-arrangement voor touroperators, busmaatschappijen en verenigingen, samen met het Nationaal Klompenmuseum in Eelde, werd in 2023 voortgezet. Dit leverde een bescheiden aantal groepsbezoeken op. Maar zij kwamen wel met tientallen deelnemers per groep. En ze combineerden hun bezoek met rondleidingen en catering door het Grand Café.

Compagnie tot Instandhouding van het Oude Gerij

Met de Vereniging vrienden van het Nationaal Rijtuigmuseum Nienoord, de Compagnie tot Instandhouding van het Oude Gerij was periodiek contact. De samenwerking bij de Fraeylema- en Compagnieskoetsentocht kwam hierboven aan de orde.

Op Nienoord herdachten De Compagnie, de Heerlijkheid Harssens en Hofdansvereniging Plaisir Courtois samen in juli de 100ste geboortedag van Jaap Stienstra, medeoprichter van Museum Nienoord. Er vonden onder meer een lezing, koetsenrit, en dans- en muziekoptredens plaats, alles in de geest van Stienstra. Zo'n 100 vrienden en bekenden van Stienstra namen deel. Een aan zijn leven en werk gewijd boek werd ten doop gehouden en is in de museumwinkel te koop. De dag eindigde met een dinerbuffet in de Jaap Stienstra Hallen.

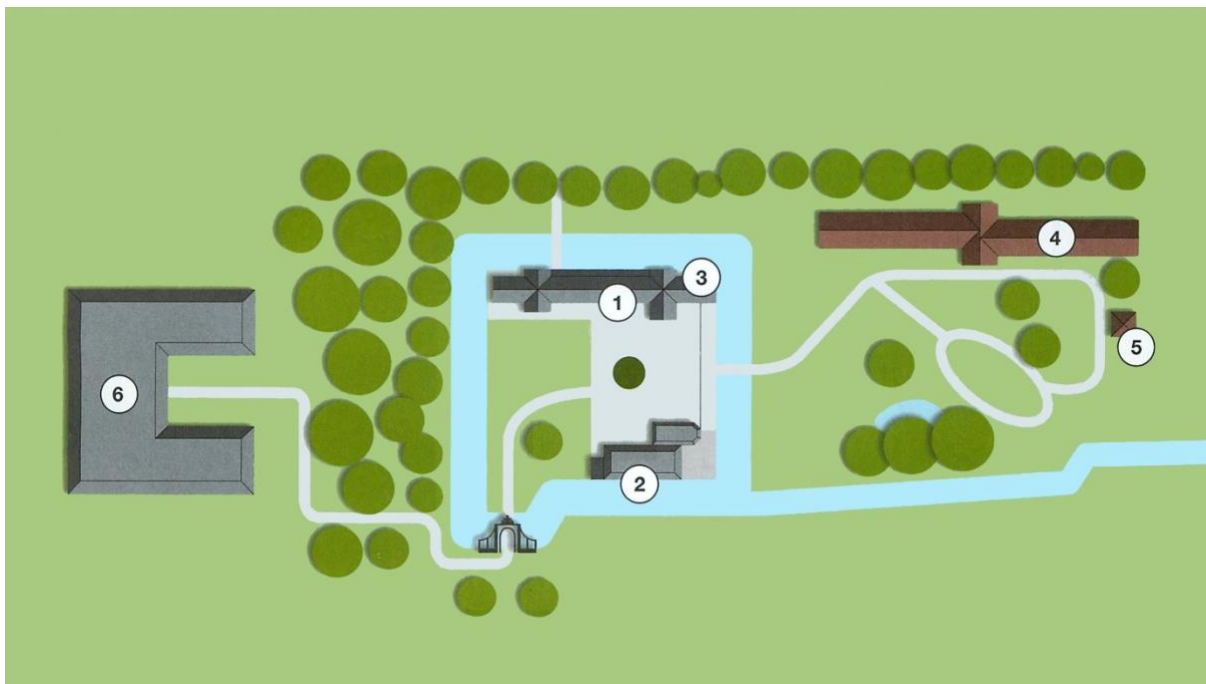

Proeverij rond Anna van Ewsum.

Bijlagen

1 Het Museumcomplex

Het museumcomplex

1. Entree / kassa	4. Ter Maten Hal (tuinhal)
2. Borg / Grand Café	5. Schelpengrot
3. Stal / Koetshuis	6. Jaap Stienstra Hallen (depotgebouw)

Museum Nienoord bestaat uit verschillende gebouwen, waarvan een aantal worden gehuurd van de gemeente Westerkwartier.

Het oudste en meest beeldbepalende is de borg Nienoord uit 1524.

In het museale deel op de eerste verdieping is een semipermanente tentoonstelling over de bewoners in relatie tot de ontwikkeling van het Westerkwartier. De salons en keuken op de benedenverdieping worden onderverhuurd aan de horecapachter.

Het historische koetshuis met paardenstallen ernaast zijn nog intact en worden opengesteld voor publiek. Een klassiek ogende, maar eind 20ste-eeuwse, Oranjerie verbindt beide gebouwen. Hier bevinden zich de entreehal en de museumwinkel. De voormalige personeelswoningen aan het borgplein zijn ingericht als museumkantoor.

Samen met het omliggende park stralen deze gebouwen een eind 19de-eeuwse sfeer uit.

In de museumtuin verrees in de jaren zestig van de vorige eeuw een museaal expositiepaviljoen, bestaande uit twee grote tentoonstellingshallen aan weerszijden van een ruime ontvangsthal.

Een opslagruimte in het bos werd rond 2000 vervangen door een modern en museumwaardig depotgebouw. Dit is eigendom van de museumstichting. Hierin bevindt zich ook het Ambachtencentrum.

De bijgebouwen van de borg dragen de namen van medeoprichters van Museum Nienoord. De Oranjerie kreeg de naam 'Bisschoff Hal', het expositiepaviljoen heet de 'Ter Maten Hal' en het depotcomplex de 'Jaap Stienstra Hallen'.

Verschillende nog aanwezige bouwdelen en tuinornamenten herinneren aan vroegere eeuwen. De meest bijzondere zijn de schelpengrot en erepoort, beide van rond 1700.

2 Visie en missie

Visie

Museum Nienoord, Borg en Rijtuigmuseum (hierna: Museum Nienoord) ontvouwt de nalatenschap van de Borg Nienoord, de regionale cultuurhistorie en de geschiedenis en cultuur van het gebruik van paard en rijtuig in Nederland.

Missie

Museum Nienoord wil de Borg Nienoord en de nationale collecties rijtuigen en sledes zichtbaar maken voor een breed publiek. Zij wil de betekenis van deze collecties *waarborgen* binnen een maatschappelijke context door ze te presenteren en te duiden. Daarnaast wil zij zorgdragen voor het behoud en de uitbreiding van die collecties als eigentijdse bijdrage aan de verdere ontwikkeling van onze rijke, veelzijdige (kunst-) en erfgoedsector.

Kunst op Nienoord

3 Strategie, hoofdpunten van beleid en doelstellingen

Museum Nienoord verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen voor doeleinden van studie, educatie en recreatie.

Doelstellingen

Museum Nienoord wil haar collectie en wijze van presenteren op duurzame wijze aanpassen voor een breder en nieuw publiek. Als conservator van haar unieke erfgoedcollecties wil zij deze toekomstgericht onderhouden en ontwikkelen. Met als doel dat de collectie blijvend en vernieuwend getoond kan worden, onder andere door een actueel (digitaal), educatief programma te ontwikkelen.

Historische presentatie bij de Borg

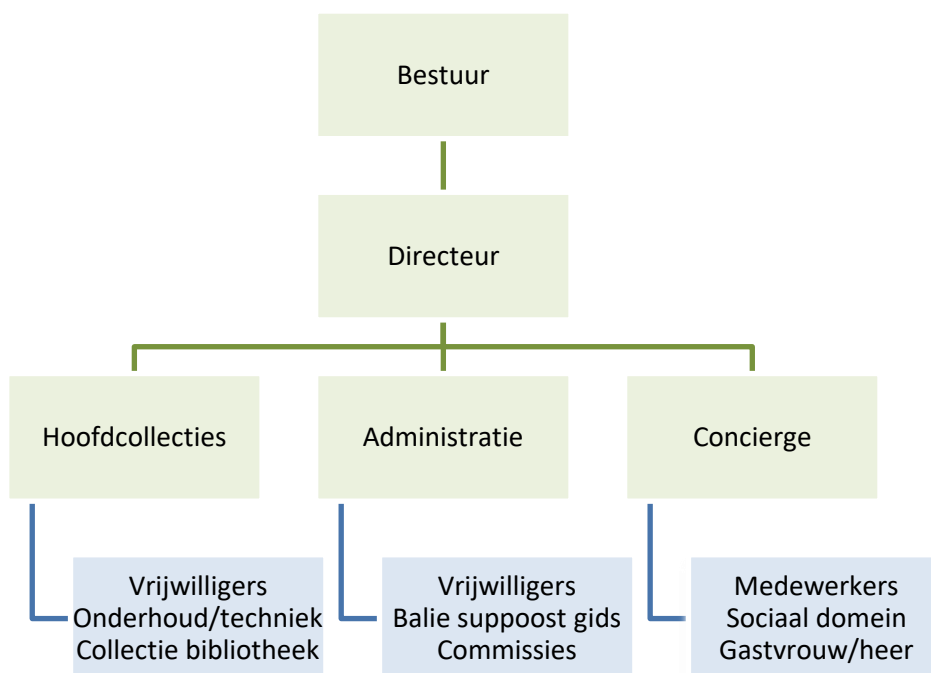
4 Samenstelling staf en bestuur

Staf		
Naam	Functie	Omvang
Dhr. G. Pruiksma	Directeur	0,8 fte
Mevr. H.J. van der Velde	Conciërge/schoonmaak	0,6 fte
Mevr. S. Folkertsma	Assistent conciërge/schoonmaak	
Mevr. J.G. Meijer-Hoekstra	Administratie en Vrijwilligerscoördinator	0,5 fte
Dhr. J.J. Zijlstra	Conservator	0,4 fte
Mevr. M.N. de Jong-Ritsema	Junior conservator	0,6 fte; tot 15 oktober 2023;
Mevr. E. Hamberg	Junior conservator	0,6 fte; vanaf 15 oktober 2023;
Mevr. S.C. Dommerholt	Erfgoedstarter	0,6 fte; vanaf 1 november 2023;

Bestuur (bestuursleden vervullen hun rol onbezoldigd)		
Naam	Bestuursfunctie	Rooster van aftreden
Dhr. S.M. Dijkstra	Voorzitter	01-11-2024 (niet herbenoembaar)
	<i>Hoofd- en nevenfuncties:</i> Financieel expert zorginkoop Menzis Voorzitter Stichting De Koetsewagen Voorzitter Stichting Heerlijkheid Harssens Algemeen bestuurslid Vereniging Compagnie tot instandhouding van het Oude Gerij Penningmeester Stichting Finit Voorzitter Coöperatie Sterke Musea (tot 18 oktober 2023)	
Mevr. G. Durkstra	Secretaris en vicevoorzitter vanaf 01-01-2023	14-04-2024 (2 x herbenoembaar)
	<i>Hoofd- en nevenfuncties:</i> Voormalig Inspecteur van het Onderwijs Voorzitter Coöperatie Sterke Musea (vanaf 18 oktober 2023)	
Dhr. G. Vos	Penningmeester	19-12-2023 (2 x herbenoembaar)
	<i>Hoofd- en nevenfuncties:</i> Fiscaal jurist bij Ministerie van Financiën (Belastingdienst) Penningmeester bij Stichting Het Bevrijdingsbos	

(Zie ook: <http://www.museumnienoord.nl/organisatie/anbi>)

5 Organogram Museum Nienoord en overlegstructuur

Organisatie en structuur

Het bestuur vergaderde maandelijks met de directeur. Voorts was er overleg op bestuurlijk en directieniveau met de wethouder en beleidsambtenaren van de gemeente Westerkwartier.

Met de andere partners, stakeholders en subsidieverleners werden alle afspraken en verplichtingen nagekomen. Museum Nienoord voldoet hiermee aan de Governance Code Cultuur.

Verantwoording Codes

Governance Code Cultuur

Museum Nienoord is ondergebracht in de Stichting Museum Nienoord, Borg en Rijtuigmuseum. Het bestuur bestond in 2023 uit vrijwilligers die geen vergoeding ontvangen voor hun activiteiten. De verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in de statuten van de stichting. Het bestuur en de directie handelen conform het reglement waarin de taken en de werkwijze zijn vastgelegd. Het bestuursreglement is in 2022 herijkt en opnieuw vastgesteld. Daarmee is voldaan aan de praktijkaanbevelingen van het principe van de Governance Code Cultuur.

Museum Nienoord paste de Governance Code Cultuur toe op een manier die aansloot bij de doelstelling, aard en omvang van de organisatie. Het bestuur en de directie bespraken de code in een bestuursvergadering.

Eenmaal vergaderde het bestuur zonder de directie. Tijdens deze vergadering kwam het eigen functioneren en de relatie met de directie aan de orde. Er was buiten de vergaderingen regelmatig contact tussen het bestuur, de directie en de medewerkers. De voorzitter en een bestuurslid voerden een (jaarlijks) gesprek met de directeur over zijn functioneren.

Het is geen automatisme dat bestuursleden herbenoemd werden. Bij iedere herbenoeming maakte het bestuur een afweging, mede op basis van de profielschets, en werd het traject gevolgd dat ook

voor benoemingen gold. Dat het bestuur serieus omging met de Governance Code Cultuur, moge blijken uit het feit dat een kandidaatbestuurslid afzag van een bestuursfunctie toen zij een adviesopdracht kreeg bij de gemeente Westerkwartier.

Ook in 2023 stelde het bestuur de jaarrekening vast. Daarin werd verslag gedaan van het systeem van risicobeheersing en controle.

Het bestuur besprak maandelijks de financiële stand van zaken aan de hand van verschillende financiële overzichten.

Met de beleidsagenda bewaakte het bestuur dat het beleid actueel bleef en bijgesteld werd. De directeur bereidde deze besprekingen voor na overleg met de staf en eventueel de vrijwilligers.

Door de beperkte omvang van de organisatie was er geen medezeggenschapsorgaan. Via gestructureerd werkoverleg en vrijwilligersoverleg was inspraak mogelijk.

Vanwege de werkdruk en een gebrek aan ondersteuning voor de directeur, vervulden bestuurders ook uitvoeringstaken, zoals bijvoorbeeld bij fondsenwerving. Hierbij legden zij verantwoording af aan de overige bestuurders. En na afronding van de taak viel het vervolg van de uitvoering terug in de gebruikelijke cyclus van de bedrijfsvoering.

Fair Practice Code

Museum Nienoord had een beperkte formatie van 2,3 fte aan vaste professionals en 1.2 fte aan tijdelijke professionals. Vanwege het kleine team en noodzakelijke specialismen was er sprake van een dilemma tussen 'vrijheid hebben en verantwoordelijkheid dragen'. De medewerkers en vrijwilligers toonden zich uitermate betrokken. Tegelijkertijd was het leiden van een organisatie die voor een groot deel van de uitvoering afhankelijk is van vrijwilligers geen sinecure.

Aan de hand van de functioneringsgesprekken werden ontwikkelingsmogelijkheden om de kernwaarden toe te kunnen passen in zijn/haar werkzaamheden in kaart gebracht. Vanwege de financiële situatie was het helaas niet mogelijk om uitbreiding van uren voor de medewerkers te realiseren en salarissen standaard jaarlijks te indexeren. Het museum heeft voor 2023 wel de financiële middelen gereserveerd om aan dit aspect van de Fair Practice code te voldoen.

Code Diversiteit en Inclusie

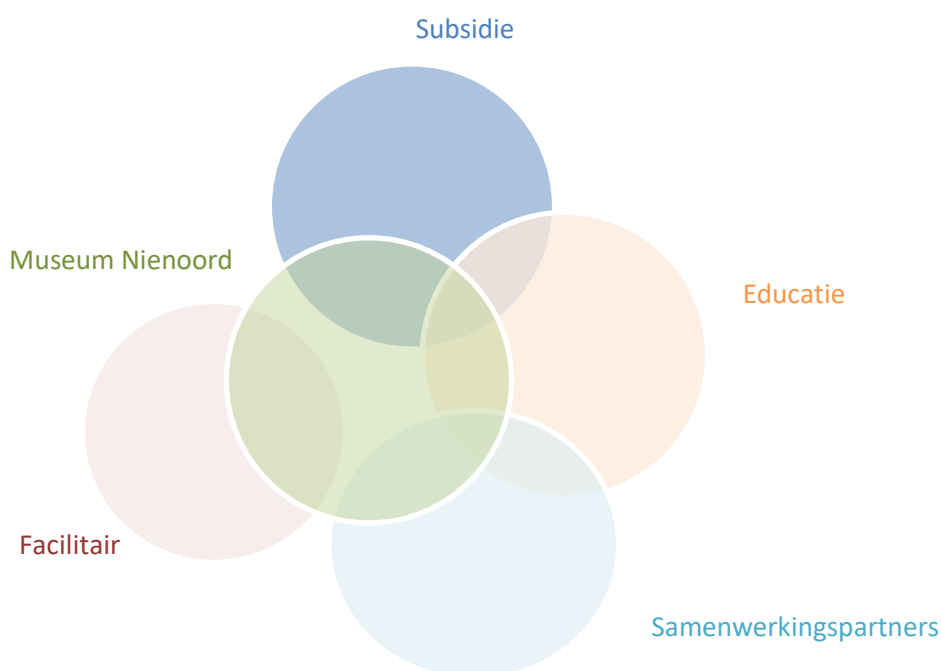
Voldoen aan de Code Diversiteit en Inclusie was voor Museum Nienoord een vanzelfsprekendheid. Het museum wilde een afspiegeling zijn van de samenleving, en daarbij aansluiten bij de regionale situatie. Om dit te realiseren werd tegemoetkomen aan diversiteit als thema dat bij elk nieuw project of tentoonstelling aan de orde kwam. Inclusie was niet alleen een leidraad voor de eigen organisatie, maar ook in het vinden en bereiken van specifieke publieksgroepen en opdrachtnemers gekoppeld aan de inhoud van de tentoonstellingen en activiteiten. Diversiteit en inclusie droegen bij aan de gewenste profilering van het museum.

Het Ambachtencentrum, het Taalhuis en de samenwerking met De Zijlen zijn voorbeelden van de aandacht voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

De vrijwilligerscoördinator volgde met een aantal vrijwilligers een onlinecursus over omgang met bezoekers met alzheimer en/of een auditieve beperking.

6 Relaties, netwerken en partners

Subsidie:	Provincie Groningen Gemeente Westerkwartier	Overige Fondsen
Samenwerkingspartners:	Stichting Paard & Karos Stichting Hippomobiel Erfgoed Grand Café Borg Nienoord Landgoedpartners Gemeente Westerkwartier (eigenaar deel van de gebouwen) Bruikleengevers en -nemers Groninger Borgen en Musea	Openluchtmuseum Museum Purmerend Kastelen en landgoederen Internationale musea Wenen en Lissabon Ondernemersvereniging Westerkwartier Promotie Platform Leek
Educatie:	Ambachtencentrum Textielatelier Kunstenaars in de regio Basis- en speciaal onderwijs	Voortgezet onderwijs Middelbaar beroepsonderwijs Hoger beroepsonderwijs Universitair onderwijs
Facilitair:	Gemeente Westerkwartier (eigenaar deel van de gebouwen) Media	Restaurateurs Diverse leveranciers
Museum Nienoord	Ridders Vrienden Donateurs	Commissies Medewerkers en vrijwilligers Bestuur

7 Overzicht schenkingen

Datum	Object	Geschonken door:
Februari	Boekenkast Haardscherf & vuurkorf Diverse boeken Reiskist met schrijfcassette	Steenhuis & erven Wieger de Boer, Niebert - Roden
Maart	Hoge (koetsiers)hoed met foedraal	M.A. van Naamen, Wilhelminaoord
April	Twee hamen en drie bidden	Ineke Kroese, Lucaswolde
Juni	Dierenslede	Familie A. Hofman-Drent, Zevenhuizen
Juli	Wagenwip/machineheffer	Familie Alex & Iris Routers, Assen
Augustus	Verlicht reclamebord Stalhouderij Kuipers	Mevrouw Kuipers, Groningen
Oktober	Twee halsters wit/zwart	Sabijn Gorter-Wijnheijmer, Leiden
December	Haverlokbakje voor paarden	Piet Panman, Haren
	Kinderwagen in de vorm van koets	Museum Alkmaar, Alkmaar

8 Overzicht aankopen

Datum	Object	Aankoop van:
Augustus	Oude haverkist (uit Veldhoven)	Ineke Kroese, Lucaswolde
Oktober	Ladenkastje (uit Opmeer)	Ineke Kroese, Lucaswolde

Doe-dag Fiep op Wielen

9 Overzicht gegeven bruiklenen

<i>Expo</i>	<i>Object</i>	<i>Bruikleennemer</i>
-	-	-

10 Overzicht ontvangen bruiklenen

Ten behoeve van eigen exposities werden in 2023 verschillende bruikleencontacten afgesloten.
Kortlopende bruiklenen (inleen):

<i>Expo</i>	<i>Object</i>	<i>Bruikleengever</i>

11 Belangrijkste uitingen

<i>Datum</i>	<i>Titel</i>	<i>Link</i>
2 januari 2023	Museum Nienoord blij met drie zeldzame rijtuigen,	RTV Noord
4 januari 2023	Lezing mét proeverij in Museum Nienoord in Leek over 17de-eeuws kookboek van Occa Ripperda	DVHN
18 februari 2023	Zonnepanelen voor Nationaal Rijtuigmuseum en Landgoed Nienoord	Solar Magazine
31 maart 2023	Opening tentoonstelling Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden	DVHN
2 april 2023	Opening tentoonstelling Matthijs Röling en kunstenaarsvrienden	RTV Noord
24 april 2023	Pendelbus verbindt Nienoord en centrum Leek	Weekbladen Groningen
	Resultaten wetenschappelijke benadering 18 ^{de} -eeuwse sjees met röntgenanalyse en fluorescentie-microscopie	RCE-tijdschrift no 4, 2023
16 oktober 2023	De trots van de bankier	Museumtijdschrift
7 december 2023	Depot Rijtuigmuseum in Leek gaat op de schop	Monumentaal.com
28 december 2023	Kerstuitzending over de miniatuur sleepkoets	RTV Noord

